

IZ SADRŽAJA:

Dr. AUGUSTIN BLAZOVIĆ:	STARI - MLADI PRIJE RATA I DANAS	1
STJEPAN ŠULEK:	NOVI TIP NEMA POVRATKA - PRORIČU PJESNICI PISCI REVOLTA	3 12 17
	PO HRVACKU PIŠE A VA GRADIŠĆANSKOM NAREČJU JOŠKO SIKIRICA	5
	TUGA VREMENA	7
NIKOLA BENČIĆ:	KARAKTERI U DRAMI "NOE" OD P. A. BLAZOVIĆA	10
VLADIMIR VUKOVIĆ:	NEMIRI DUŠE	16
PRIJEVOD a. b.:	DVI PRIČE OD ERNE WOBİK	22
PJESME:	Ingeborg BACHMANN - Manfred HAUSMANN - Hermann HESSE - Friedrich Georg JÜNGER - Antun LEOPOLD - Vinko NIKO- LIĆ - Evaljd PIHLER - Viktor VIDA - Vladimir VUKOVIĆ	

GLAS IZDAJE HRVATSKI AKADEMSKI KLUB
BEČ VIII., LANGEASSE 26

Odgovorni urednik: IVAN SUČIĆ
Glavni urednik: STJEPAN ŠULEK

Urednički odbor: NIKOLA BENČIĆ - DR. AUGUSTIN BLAZOVIĆ -
VLADIMIR VUKOVIĆ - FRITZ SZEDENIK

GLAS izlazi četiri put godišnje.
Pretplata za četiri broja 20 s.
Inozemstvo 2 dolara.

HERAUSGEBER, EIGENTÜMER UND VERLEGER: KROATISCHER AKADEMI'
KERKLUB, WIEN VIII., LANGEASSE 26.

Verantwortl. im Sinne des Pressegesetzes: IVAN SUČIĆ

P. b. b. Erscheinungsort: Wien

Verlagspostamt: Wien 65

Wien, Oktober 1962

STARI + MLADI PRIJE RATA I DANAS

U jednom živom, iako ne iscrpljivom i sasna sistematičnom predavanju, nam je otac prior Inocent Varga O.P. predstavio (pred konac proslog semestra) rad i organizaciju bivsega Djackoga Kola. Nakon ovoga predavanja i diskusije, postalo mi je jasno, kakova razlika postoji između ove dvije generacije, narocito što se tice omladinskog rada.

Djacko Kolo bilo je, bez dvojbe, opširnije organizirano, nego li HAK. U njemu su vaznu ulogu igrali srednjoškolfci, pa osobito budući ucitelji i svećenici. Upravo ovi budući ucitelji i svećenici bili su u Djackom Kolu najagilniji. Nešto od zara te agilnosti uze li su svi sa sobom u život.

Hrvatski akademski klub odaljio se već u svojem osnutku od onih za naš narod zaista idealnih proporcija. Prem svih nastojanja ostao je HAK ograničen na velegrad Beč. Krivo bi bilo tražiti ovu krivicu u samom HAK-u. Trebalo bi istražiti, zašto u našim srednjim školama kod naših hrvatskih djaka ne možemo naći hrvatske svijesti i oduševljenja za jedan hrvatski omladinski pokret. Nemaju vremena ili nemaju seniora, koji bi bio sposoban da ih probudi za hrvatstvo? Bez dvojbe, moralo bi se i iz Beča puno toga poduzeti, prije svega to da bi naši akademici stupili barem preko pošte u stanovitiju vezu sa srednjoškolskim studentima. Prije rata našli su se djaci i akademici u praznicima, kad su išli zajedno tamburati od sela do sela, plesati i zabavljati narod. Tako su jednim zamahom dostigli dvostruko: upoznali su se među sobom i približili se narodu.

Zašto to nije danas moguće? Naši visokoškolfci moraju sami zadrživati kruh. Mnogi od njih moraju nabaviti preko praznika toliko novaca, da budu mogli nastaviti svoje studije. A i oni drugi imaju tolike prilike, da putuju kroz čitavu Evropu (Graditeljski red, specijalna izobrazba, učenje jezika, pohadjanje tečajeva, zaposljenje u turizmu i t. d.). Sve ove mogućnosti nisu postojale prije rata.

Okolnosti poslije rata porascijepale su i izobrazbu naših ucitelja. Nismo imali više kompaktan broj naših preparandista u jednoj školi. Što se toga tice, danas stvari stoje bolje. Ipak ne čujemo ništa, da bi, na primjer, u novoj muškoj preparandiji u Železnu pokazali hrvatski djaci, da ih tamo uopce ima. Da se ovdje i na svim drugim područjima nešto gane, to nije samo zadaća omladine, Akademskoga kluba ili profesora-odgojitelja. To bi morala biti briga čitavog naroda, a nada sve onih, koji su bili ili koji se osjećaju odgovornim za budućnost hrvatskoga naroda u Gradišću.

Bciji je bio prije rata i odnos između stare i mladje generacije. Mladi doduse ni onda nisu bili stpljiviji i ponizniji prema starima. Mlad čovjek već po naravi svoje mladosti mora biti vatreniji, nestrpljiviji, agilniji. On mora biti pun ideja, pun mladenackog elana, pun ognja. Sasna naravno je, da mora doći među mladima i starima do ostrih diskusija, kakovih je bilo i prije rata. Još se sjećam one sjednice Djackoga Kola u Frakanavi na predveće otkrića Miloradićeve spomenploce god. 1934. Diskusija bijase tako žestoka, da je došlo do "eksodusa" starijih. Istina je, da se danas vodi ova diskusija pismeno (u Glasu), a što je na papiru, to jače boli, nego što se besmisleno izrece.

Po predavanju oca Inocenta morali su imati naši stari prije rata više povjerenja u omladinu nego li danas. Kod mnogih velikih svečanosti, o vako prilikom svečevanja 400-godišnjice našega doseljenja u Gradišće, izrucili su Djackom Kolu znatan dio organiziranja. Danas

je ova suradnja mnogo slabija. Očevidno je to bilo pri otkriću Miloradićevoga poprsja i na svim drugim priredbama Kulturnog društva.

Slabim povjerenjem i sa sumnjom prati se rad HAK-a. Narocito Glas ima od početka malo pravih prijatelja. A on je uvijek tražio suradnike. Pa ako je tko bio kod jednog ili drugog članka u Glasu drugog misljenja, to bi bio mogao izraziti u samom Glasu.

Iznenadilo nas je u predavanju oca Inocenta i to, da je Djačko Kolo imalo lijepu svotu novaca, pa je moglo dijeliti svojim članovima stipendije čak u visini od sto silinga, što bi danas po prilici iznašalo hiljadu silinga. Tako je to bilo u onom gospodarski oskudnom svijetu. Danas u doba gospodarskog prosperiteta i bogatstva ima jedva takvih velikodusnih mecena. (Register predplata kod Glasa govori nam vrlo turobno. Tako turobno, da od štida ne bih htio objelodaniti statistiku o pomanjkanju velikodusnosti).

Može biti, da se jednomu ili drugomu od naših starih ovo ili ono ne sviđa kod HAK-a ili kod GLASA. To se dađe reći bez uvrijedenja. I mora se reći. Ali nikako nije u redu, da se na koncu konca sabotira još i ona mala grupa kod učne omladine, koja još živi i radi za svoj narod.

Sigurno se mora truditi i HAK, da uspostavi bolji odnos sa starijom generacijom, studentima i srednjoskolcima, a osobito s narodom. Ali priznati se mora i to, da su HAK i GLAS na našem kulturnom polju najmladji dokazi, da još nismo izumrli, a niži to kanimo tako brzo. Ne znam, gdje se može u našem narodnom životu opazati toliko živahnosti i žilavosti, toliko borbenosti i naprednosti kao u HAK-U i GLASU.

Ne zaboravimo jedno: NAŠI MLADI SU NAŠA BUDUĆNOST. NAROD KOJI IMA ZDRAVU OMLADINU, IMAT ĆE I BUDUĆNOST. ZATO MORA STATI NA ČELU SVIH NAŠIH SKRBI - BRIGA ZA OMLADINU.

Dr. AUGUSTIN BLAZOVIĆ

SAMO KO SRCA POKREĆE, POKREĆE SVIJET.

WIECHERT

ČOVJEKA NIŠTA NE MOŽE TAKO JAČATI KAO POVJERENJE.

"NOVI TIP"

Čitaoc u ovom članku ne će dobiti sistematski opis duhovnog habitusa "novog tipa" čovjeka. Karakteristika toga duhovnoga habitusa je, na pr., duhovna nestabilnost i ravnodušnost prema Crkvi i ideologijama. Veliki postotak razvoda brakova žalosna je posljedica te duhovne nestabilnosti i disharmonije. S tim u vezi, uzrokovano strukturom i organizacijom društva, pojavljuju se sve više i nihilističke tendencije kod omladije (i u literaturu). Treba naglasiti, da kršćanska crkva ima najviše preduslova, da modernom čovjeku pokaže put, koji vodi do duhovne i tjelesne uravnoteženosti i harmonije.

Glavna značajka "novog tipa" (prosječnog omladinca) je, da ne pripada nikakvoj partijskoj organizaciji. On se, dakle, razvija izvan partijskih forma, ideologija. Rasulo starog svijeta, starije ideologije, dovelo je do toga, da se ljudska priroda zeli sve više udaljiti iz javnoga - u privatni život. Ali upravo je tu razlog, zašto "novi tip" tako očajno gega, zašto se tako očajno dosadjuje svojom neizvjesnošću i zašto ga pokreću tek trivijalne stvari. Mladi hrvatski pisac Ivan Slamnig napisao je to ovako: "Kako nemam, kako rekoh, glavnog cilja, mene pokreću najtrivijalnije stvari". Izgleda, da "novom tipu" ništa drugo nije preostalo, nego ovu geganje, kolčbanje, dosada; zelja, da se ispuni u nekom dinamičnom principu uživanja, spolnoj nasladi i konzumiranju alkohola. Jedna ne baš pozitivna strana tog iluzionizma je i socijalna ravnodušnost. Prema svijetu i društvenoj etici. Ovaj velegradski čovjek, individualista, zeli se potpuno ispuniti konzumnim artiklima i seksom. Generacija prije rata svijet je doživljavala potpuno drugačije. Elementarne duhovne potrebe bile su tada ispunjene borbenim etosom. Omladina se masovno organizirala u partije i tako aktivno sudjelovala u ideološkim sukobima. A danas? Danas je, na pr., i u jedno-partijskoj socijalističkoj diktaturi omladinu teško oduseviti nekim komunističkim i marksističkim impulsima. Ali se zato neke ljudske potrebe (materijalne) zele na drugi način eksponirati. Nagoni za materijalnim blagostanjem, slatkim životom i uživanjem, porasli su i u komunističkim zemljama. A patriotsko odusevljenje dolazi masovno do izražaja tek prilikom nogometnih utakmica (sjetimo se utakmice Zagreb - Beograd, pa kad su naši zagrepčani skoro planuli u revolt, revoluciju).

Razlika između "novog tipa" u našoj "socijalističkoj" zemlji i onog na Zapadu nije velika, ali sudbina mladih ljudi doma i ovdje je prilično različita. Ako ovdje u Beču promatrate prvomajske marseve, primjetit ćete da ima jako malo omladine. Ona se okuplja na nekim drugim mjestima (espresima, kinima, svojim privatnim klubovima), a ne oko partijskih lokala. Ako promatrate neke slične manifestacije na zagrebackim ulicama (danas ih, hvala Bogu, nema više tako mnogo), primjetit ćete dosta omladine, ali ta je omladina silom natjerana na te marseve i samo mali broj ide s uvjerenjem i dobrovoljno. (Ali tamo ima svaki mladi čovjek mogućnost da studira, dok ovdje nema!) "Novi tip" ne zeli političke kontrole. On voli svoju klapu, svoje privatno društvo, s posebnim individualnim oznakama i fizionomijom. Tko je u poslijeratnom Zagrebu proživljavao dane svoje mladosti, taj znađe, što su to zagrebacke klape i kako izgleda naš "novi tip". Nijemci su tog "novog tipa" nazvali halb-

štarkerom. A druge, koji izgledaju više intelektualno i koji revoltiraju, "die zornigen jungen Männer". S tom interesantnom pojavom halbštarkera i ljutih mladića, filmska je industrija zaradila puno novaca, a sociolozi, dušobrižnici i državnici počeli su si razbijati glave, otkuda tolika ravnodusnost i brutalnost kod mladih ljudi. Taj "novi čovjek", halbštarker ili ljuti mladić, našao je medjuvremeno svoje mjesto i u literaturi. On je, dakle, sa svojim posebnim duhovnim i fizickim držanjem uznemirio mnoge duhove, a filmskim producentima i književnicima poslužio kao model. Ljuti mladić, disharmoničan i nesretan, dolazi do izražaja i kod nekih mladih hrvatskih autora (na pr. kod Antuna Šoljana, Ivana Slamniga, Krste Špoljara i dr.) Taj mladi čovjek je disharmoničan, labilan i svojim superiorno intelektualnim držanjem kreće se na granici nihilističkog, anarhičnog i slatko-bolnog doživljavanja svijeta i društva oko sebe. "Novi tip" ne želi biti naivan. Čak je ciničan i opasan, ako se povrijedi njegova individualnost. Prekomjerno konzumiranje narkotičnih sredstava važno je "pravilo". Uz to žena, naravno, bez dubljih veza i braka. Toliko, radi spolne naslade. Njegov rezervni odnos prema državi i drugim institucijama (Crkvi) sastavni je dio njegova individualizma i njegove želje, da bude samostalan. Polako nestaje i fiktivni klasni stil (gradjanski, seljački i proleterski - sve se to nekako izjednačuje). Uz ove problematične oznake, treba naglasiti jednu od važnih pozitivnih i optimističkih nota: respektiranje vrijednosti iz kulturne i nacionalne predaje. (Vidi deklaraciju mladih hrvatskih pisaca!)

Gdje leže uzroci, da je današnji mladi čovjek ("novi tip") i čovjek uopće tako nesretan, neuravnotežen i ravnodusan, zainteresiran uglavnom za materijalne vrijednosti života, pod kakvim on uvjetima živi, što ga veseli i žalosti, i utjecaj masine i industrijske revolucije na njega, pokušat ću iznijeti u slijecim prilozima.

STJEPAN ŠULEK -ske

BLIJED VETAR OD TRNULJIC

Pitaj vetar
 s kim je spao vu noć
 valajo bi se
 da se je valjao
 s bledom kaćom
 va ognji tvoje peći
 nisi je ćula
 kad sam noćas prošao

Neka mi zabiti oči
 one bistre
 na hrptu je nosiš
 ali
 ne veruj njim preveć
 nek
 ako budeš meni opet govorila
 pokri tvoj hrbat
 s crnim platnom
 si znaš
 mene nesvišću.

EVALJD PIHLER

ODRAŠĆEN MIJED

samo jednoć
 ruke čistit va godini
 pojti bos
 i doćekat strelu

ja sam lajnsko lišće
 požerale su mene krave
 ćaj ostalo
 to smrdi

trudno dojtj
 u hladni većer
 plesti prste
 va rosu.

moje sito meso
 otpritić će svoje rane
 pune škuri oblakon
 odrasćenoga mijeda

u bleđoj zori
 usjedit će tvoja brada
 kamo ćeš tvoje sablje -
 skuru ćicu tambure?

PO HRVAČKU PIŠE A VA GRADIŠĆANSKOM NAREČJU JOŠKO SIKIRICA

Dragi Glas znaš da vako koč štijem ne samo Glas neg i šaki drugi papir, ki je postampan i Hrvatske novine i kad sam stau da će bit nikakova sednica va toj Sabari, san si misliu da bi skoro morau i ja jednoc na ausflug i zac ne va tu Sabaru? Ja sam pitau našega suseda ki ima autu, i on je rekau da bi i on isau gli Bog zna kade ti je ta Sabara to je bojse tote nigdi va ti skuja odzdola. No ali sedno smo se dali na put i vidi cuda, našli smo ti tu Sabaru, vajek za liucanskih brigon. Znaš ja sam si misliu, to će bit Bog zna ca, ali kad smo došli je bilo samo par judi vidit. I onda san si misliu, da ti je tako, da judi volu pojt na kiritofe ali na sportploc neg na kulturu i to mi se ni vidilo. A oni ki su bili onde su jako lipo govorili i ja sam biu do suz ganut kad san cu, kuliko se oni trudu za nas Hrvate. Ali to su bili opet zvecega sve samo stari, a znaš ne da san protiv, ali ja san se pitau zac se mladci ne zimju za tako ca, da bi pomagali starin i da bi se ca naucili, ar se pitan ca ce bit kad stari ne bude, ar ja ne verujem da cedu na se vijeke zivit kodi troti rajh. I govori su bili jako lipi, to je sedno ca kad se ide tako bundeskoncleru, onda zna i clovik ca povidat, kako mu je islo. Najboje mi se je vidiu govor toga kasira ali kako mu se to veli, ar san cu, da se je i kod Miloradića zaslužilo, i to mi se vidi kad do zna i na zdavno mrtvom cloviku zaslužiti. Ali onda san morau pomislit nati spominak va toj Frakanavi, znaš ja san ti ga vidiu, i vidiu san kuliko haluge ti raste oko njega, da san se pitau do je to posijau. I cu san da je frakanavska gmajma os i tu halugu prodala za drage pineze, i znaš ne da san protiv, da se zasluži kade se da, ali veruj mi, da ja mislin da bi mogli os tomu platit ki to malo pocisti, i razumis, Bog mu se duši smiluj, kad bi mi dosau ta pod ruke, ki je tomu kriv, da je tako daleko doslo.

Kad su bili govori frpaj san pak strefiu par stari pretejev i ca su mi oni povidali, to mi se ni prevec vidilo. I oni su govorili od crni i crjeni i od odnakovi ki su nako crni na crjene fleke i kako se judi po svitu boru za mesta i pineze i da pri ton lazu, sebe valu i krivu druge i prodaju narod i sebe i veruj mi, ja mislin da bi prodali i svoga staroga oca kad bi mogli s tin ca dostignuti. A ktomu su ti takovi ne znanda kakovi potepuhi neg zvecega iz naše takozvane in-telegencije ili kako su to bili rekli. A ja san tu ric biu i prze cu, ali onda su tili tako ucitejen rec, ali tesko mi je verovat, da su naši uciteji takovi, ar pomoz Bog, ca cedu onda oni nasu dicu naucit?

No pak onda san ali i ca lipšega cu, nemlih to, da je i idealistov, i to su ti takovi, ki ne pitaju za plaću, kad se vozu kamo za kulturu, recimo va Jugoslaviju, i to je lipo ali još lipse bi bilo, kad bi i za kulturne faronstojtunge tako gratis isli, kad se drzu kade kod nas.

Ali veruj mi, odlanulo mi je stopr kad smo se doma prik mosta vozili i onda mi je napamet došlo, da je i zbog toga mosta takova kumediya zmed crnimi i crjenimi kod i zbog kulture. I doma san nasin povidau ca san vidiu, i to san rekau da je bilo malo judi. Onda su mi nasi rekli, da bi bili i drugi z našega sela isli va tu Sabaru kad bi biu isau kakov autobus, ar da su isli tri autobusi na nikakov partajtog i da bi ti judi isli isto tako i na kulturnu sednicu. A te autobuse su bili naurucili nikakovi funkcioneri od partaja. Sad neka mislit da kod nas ni funkcionerov od kulturnoga drustva, ali ti imadu sami aute, i ne da san protiv, ali kad bi bili

organizirali autobus nebi bilo čemerno, ali su znamda i oni ko? toga partaja i nisu smeli sterat partajtog. I tako ja mislin, da sejedno partaj već pedajta neg kultura i narod, a to mi se opet nikako ne vidi i zato neka bude dos piskarenja prje neg se razjadan.

ŠETNJA U NOVOM SELU

Kako zvona lijepo glušę,
kako pjesme krasno zvuće.
Pa i nije čudno:
Hrvatska su zvona
hrvatskog su pjesme tona.

Ali kadkad nešto tudjeg, stranog tu se čuje,
ko vrijesak nazlobne ti kuje,
koja hoće da zadavi
narod nas još zdravi.

Pazi kujo! Paklenske ti vatre
pusti nas, idi medju "fratre",
(Tamo ima mjesto za te),
Bog nek' vodi nas Hrvate!

VLADIMIR VUKOVIĆ

ZAGORSKI VINOGRADAR

Svakog dana, kad se sprazni boca,
Neka slatka briga tjera oca,
U vinograd bliznji on odgazi,
Popne se na brijeg po sumskoj stazi.

Pokraj trsja stoji klet prijatna,
Tamni lagvi, v njima kaplja zlatna:
Zagorsko je vino, vruća kaplja,
Ka ti tuge oblak vrijed rastaplja.

Staro vino otac kući nosi. -
Al već novo zrelja po svoj lozi;
Svaki grozd se krisi u svom zlatu,
Kao biser na djevojke vratu...

Zagorac sam... ne prodajem vina!
Slaba cijena!...Nek' pije družina!
Pijmo, Dragi! - će otac družini, -
Bog daj zdravlje nam... i sinu u daljini!

ANTUN LEOPOLD

(G. Antun Leopold, najproduktivniji gradišćansko-hrvatski pjesnik, posjetio je nedavno Hrvatsko Zagorje, gdje je bio gost jedne zagorske obitelji. Gornja impresivna pjesma pokazuje, da je pjesnik izvanredno upoznao dusu hrvatskog Zagorca.-Ur.)

T U G A V R E M E N A
(RUKOVET PJESAMA IZ POEZIJE NJEMAČKOG JEZIKA)

RIJEČ, DVIJE O PRIJEVODIMA

Nije namjera ovih nekoliko prijevoda dati antologijski ili bilo kakav drugi p r e s j e k kroz mnogostrano tkivo savremene peozije njemačkog jezika. Naslov ovog rukoveća pjesama upućuje na zajednički "grund-ton" ovih pjesničkih doživljaja savremenog covjeka. Ovim se želi ukazati samo na jedan akcent - i ništa više.

Ova tuga je vidljiva u većini poetskih rađova savremenih pje pjesničkih stvaraoca na njemačkom jeziku, počevši, ne baš slučajno, od Austrijanke INGEBORG BACHMANN (Austrija bi zauzela u slučaju imaginarnog olimpijskog natjecanja pjesnika njemačkog jezika, bez sumnje - prvo mjesto), pa do, da spomenemo prvo mladje ime, CHRISTOPHA MECKEL-a (rođen 1935.).

Iako su izvori ove tuge različiti, može im se ipak opaziti kolektivnost uzroka: bolan nesporazum između covjeka ispunjena nadanjima sreće i tragike o d b o j n o s t i s v i j e t a i ostalih ljudi.

Tako kod MANFREDA HAUSMANN-a: nemogućnost pretapanja iz dvoje u jedno. (Mudri poljski književnik Stanislaw Jerzy-Lec to je poslovično izrazio ovako: Gledali smo se u oči, i ja sam vidio samo mene, a ona je vidjela samo sebe!. Iz "Unfrißierte Gedanken").

INGEBORG BACHMANN konfrontira nas sa veličinom ljepote prirode, čija snaga umanjuje otpornost naše vertikalne volje. Zar u ovome ne leži prava tragika našeg odnosa prema roditeljici života - prirodi?

I nježna slica zimskog jutra F.G. JÜNGERA-a zasjenjera je tugom prolaznosti ove "fata-morgane" od ljepote.

Nedavno preminuli "stari" majstor HERMANN HESSE, premda ne pripada novim pjesnicima, ima u svojim stihovima elemenata mladenacke naivnosti u tuzi kao prizmi gledanja na izmjenične odnose između sebe, ostalih i prirode. Jer, pjesnici umiru ili žive mladi!

G. B.

INGEBORG BACHMANN

PADNI, SRCE

Padni, srce, sa stabla vremena,
padajte listovi sa ozeblog granja,
koje je nekoć sunce grlilo,
padajte, kao što suze padaju iz
razgoraćenih očiju.

Dok danima lepša kovrča u vjetru
na opaljenom celu boga zemlje,
pod kosuljom mu stiska saka
Već razjapljenu ranu.

Zato, budi čvrst, kada ti se još jednom
naginju nježna ledja oblaka,
budi cvrst, premda još jednom Hymet
puni za tebe sace medom.

Kao tanjur od leda, vrte se neumorno.

Sličan dimu izlazi iz usta moj dah.
Zvuk otkriva daljine. Zemlja odzvanja.
Elzin smijeh zvuci kao oblo
Srebrno zvono kroz sumu bijelog granja.

(Iz Antologije "Flügel der Zeit", str. 133.)

HERMANN HESSE

SVIM SMRTIMA

Svim smrtima sam već umro,
Svim smrtima želim ponovno umrijeti,
Umrijeti drvenom smrću u stablu,
Umrijeti kamenom smrću u brdu,
Zemljanom smrću u suštećoj ljetnoj travi,
I jadnom krvavom smrću čovjeka.

Kao cvijet želim ponovno biti rođen,
Kao stablo i trava želim ponovno biti rođen,
Kao riba i jelen, ptica i leptir.
Iz svakog oblika
Čežnja će me povući stepenicu više
Do zadnje boli
Do boli čovjekove.

O kako drhće napeti luk
Kađa čežnjom pobjesnjela šaka
Zazeli jedno do drugoga spojiti
Oba kraja života!
Često i još češće, ponovno
Tjerati će me od smrti do rođenja.
Iz oblika u oblik, putem punim boli,
Iz oblika u oblik - tim čarobnim putem.

(Iz Zbirke H. Hesse-a "Vom Baum des Lebens", str.60.)

HERMANN HESSE

U MAGLI

Čudnovato je u magli lutati!
Osamljen je svaki grm i kam,
Stablo ne može stablo vidjeti,
Svatko je sam.

Pun prijatelja bijaše moj svijet,
Dok mi je život svijetlo obasjavalo,
Ali sad', kad magle pada splet,
Ne vidi ih se više, svih je nestalo.

Zaista, zar je mudar biti moguće,
Ako se ne spoznaju tmine,
Koje nas od svega ostalog luče
Prisustvom neizbježne tisine.

Čudnovato je u magli lutati!
 Živjeti znači - biti sam.
 Nitko ne može drugoga upoznati,
 Svatko je sam.

(Iz Zbirke "Vom Baum des Lebens", str.19.)

Preveo: GOJKO BORIĆ

KARAKTERI U DRAMI "NOE" OD P. A. BLAZOVIĆA
 (štampana u GLASU 1961, br.2.3.4., 1962, br.1.i 2.)

Neodoljivom snagom me prikovala drama "NOE" svojom tragikom. Prisiljen sam bio da vodim stalna usporedjivanja s današnjim prilikama. Mišlim da ne griješim, ako kažem, da je drama uzeta iz današnjeg života i da je samo tema biblijska. Misao je smjela i bizarna; ali tko bi mogao sumnjati u to, da ljudi za vrijeme Noe-a nisu isto tako živjeli kao što žive danas?! Čar drame leži baš u tome, da je ona po tematici prastara, a ipak mlada i ziva. Ova drama živi kao što mi živimo, jer joj karakteri žive. Ova je drama prastara a ipak mlada. Iskreno rečeno, neobicnom snagom me privlačila drama. Svaki nastavak sam nekom problematikom, unutrašnjim trijenjem, nervozitetom, zedjom za nečim novim čekao. Čekao sam ovu dramu, jer sam osjećao, da se tu nešto radja u našoj literaturi, čega mi do sada iz naših sredina nismo dobili. Ova drama se uzdigla iz male lokalne sredine, a ipak sluša k nama, u našu literaturu. Tu su obrađjeni naši problemi, ali ne naši uski problemi, već problemi čovječanstva, problemi svakog čovjeka. Iz ove problematike se ne može nitko izvući, izostaviti ili raspodjeliti u narodnosti, rasu ili nešto drugo. Ova drama provocira. Svakome čovjeku govori, provocira čitaoca, da misli, da radi, da se odluči za nešto. Svaki sam, posebno, kao osoba je stavljen pred rasudu.

Ja ne pokušavam kritično pisati o drami, jer se ne osjećam dovoljno objektivan za taj posao. Meni se drama veoma svidjela. Interesirali su me u prvom redu karakteri ove drame, koje bih vam htio ukratko predstaviti.

Originalan događaj možemo čitati u Sv. Pismu staroga zavjeta, Mojsije I. 6, 9-22, 7,8. Tu se ne govori tako isklesano o karakterima kao u drami, ali ja sam uvjeren u to, da su karakteri isto tako živjeli u ono vrijeme, kako su naslikani u drami, i kako danas žive.

Noe

Ispravan si i vjeruješ u jedinoga Boga. Pripravan si i u teškim časovima na zrtvu. Tuzis se Bogu? Ponizno, a ipak buntovničko pitaš "zašto". Gorko plaćeš za dalekim gorama, zelenim gajem, za pticama, a s tobom plaću mnogi.

Malođušan si kao što je Jonas u Nimivi. Bog traži samo tebe u tvojoj čovječjoj cijelini. Bog daje snage i kolebljivom.

Boli te ismijavanje? Svakog boli, kada ga drugi podrugljivo ismijava.

Bolji se, da ćeš čitav novac svoj na barku potrošiti? Bog je istinit partner, on ne vara. Trapi te, što će biti, ako ne bude potopa? Krivim prorokom biti? Prestiž svoj pokvariti? Ošćbrnuti će ti pred ljudima glas? To je bolno! Sramotno! Ali tko bi znao božje putove? Ti trapiš svoju glavu mjesto Boga. Pripravan si na svaku zrtvu, a ipak počneš trziti Bogom za najdraže. I ti si kao svi ljudi, ljubiš i griješiš, ali imas kremenu vjeru u jedinog Boga.

Marta

Praktična žena si - Marta! Za svijet si! Misliš samo na gospodarstvo. Kratkovidna si i planiraš život samo za ovaj život. Živiš na zemlji ne misleći na više. Muža svoga smatraš za tyrdoglavog, za siromaha. Naivna materijalistkinja si. Ono vjeruješ samo, što možeš "popast", "od čega odgristi možeš, od čega se zivit da". Tebi ide samo za imanje. Mučiš svoga muža, gledaš ga za zastarjelog, jer vjera je kod tebe nešto zastarjelo, a sama sebe držiš za "modernu", jer si praktična nevjerkinja. Varoš je drugačiji, ljepši svijet za tebe? U varosu možeš činiti, što hoćeš jer te susjed ne vidi? Noin Bog je i tvoj Bog, Bog je svemoguć, a ti bi se htjela izvući ispod njegove ruke. Skusavas Noea, kao što je Eva Adama. Niši sama, imaš mnogo partnerica u svijetu. Misliš da su ti se u varosu otvorile oči? Očima se ne vidi pravi put. Pravi put se duhom i vjerom vidi. Gledaš da budeš ugledna, da se gizdati budeš mogla imanjem. Sud božji je za tebe "luda misao". Bojiš se, da će ti kćerka na vratu ostate. Hoćeš se osloboditi je, jer smeta u tvojem životu. U svasta tucas svoj nos. Misliš da se bez tebe ništa urediti ne može. Centrom svijeta se činiš. Ljubomorna si na vlastitu kćerku, a ti si ju odgojila takvom.

Mirijam

Čista duša u gnjusobi svijeta. Tijelo čistoće, ljubav Noe. Nisi lažna ili naduta. Prava si i čista. Ti ne možeš egzistirati u grijesnom društvu, zato postaneš zrtvom toga društva.

Kam i Afra

Pijanac si - Kam. Osjećaš se dobro kao pijanac. Idol si mnogih. Sakrivaš svoju slaboću u vinu i misliš da si sretan, a u tebi uvijek ruje nezadovoljstvo. Filozofija ti smrdi po vinu. Vino ti je Bog i sve. Bježiš, jer si izgorio. Prazan si. Tražiš svoj dio. Zgubljen sin hoćeš postati. Vraćaš se kući, kada te nitko ne vidi, sramom u srcu i poniznošću na licu. U uhu ti zvući glas novaca, za koga prodaje svoju kćerku. Zvekeću ti grebernjaki kao Judašu. Gizdavost rijeci te zere. Vragoljasto pitaš: "šmo mi cuvari naše sestre?" i pozabiš na svoj covjecji bit. Svoju ženu ne cijeniš. Ona ne cijeni tebe. Nezadovoljni ste, jer se ne poznajete. Pripravaljate pakao jedan drugome. Nemate doma, jer ga ne bi ni htjeli. Mislite da vas svi mrze, a vi sami sebe mrzite. Prazni ste, bez ljubavi.

Jafet i Elenora

Jafet, ti misliš samo na "gšeft". Zlato daleke Indije ti zakrиси oči i zamuti srce. I ti ne vjeruješ u ispravnost svoga oca. Dika pohlepljiva te tjera. Herojstvom bi se htio gizdati i ponasati pred drugima. Žena ti je dama. Visoke cipele, uska haljina, izdošen obraz, dugacki nokti. Misliš da je drugačija nego što je pijanac. Kam? Nošeca žena joj je neestetična, čuva svoje linije. Djeca su joj "pačka" u životu. Život je za nju seks. Hoće uživati mladost, ljepotu tjela i hoće radjati djecu, kada bude stara baba. Ismijava tasta i meće ga u nižu kategoriju ljudi. I kada joj se svijet na ramena rusi, onda zacudjeno pita: zašto ja i zašto moji. Vjeruje u tehniku.

Sem i Azima

Ispravni ste. Poštteni. Smijeh u vlastitom stanu zbog poštenosti.

Vodoslav i Gonjoslav

Oholi ste na vašu konačnu i ograničenu znanost. Mislite da ste sveznajući? Niste. Imate mali vidokrug. Vjerujete slijepo u tehniku. Prava riječ je za vas tvrd govor.

Belbek

Duša ti je vragoljasta. U tebe se uvukao djavo, da iz tebe govori neciste namjere, koje daš Kamu izvoditi. Vrazja diplomacija te vodi.

NIKOLA BENČIĆ

NEMA POVRATKA - PRORICU PJESNICI

Sad znamo da su naše radosti bile tuge
a zudnje beznadni studenci.

ZVONIMIR KATALINIĆ

Na koncu 2. svjetskog rata bili su srušeni mnogi glavni bogovi modernih barbara. I hrvatski "bog" Poglavnik pao je u bezdan, u emigrantsku noć, iz koje se više nikada nije vratio u zemlju svojih otaca. A njegovi dvorski pjesnici, oni koji su bili pozvani da podignu hrvatsku kulturu na viši stupanj, iznenada su ostali bez svojih zemaljskih bogova i zaštitnika; u te bogove i zaštitnike nisu više mogli vjerovati, nisu im više mogli pokorno služiti, jer su, eto, tako katastrofalno završili svoju mesijansku i nacionalnu ulogu. Našavši se ovi pjesnici u emigraciji, prezreni i progonjeni od partizana i novih kulturtregera, izgubili su oni tlo pod nogama, vjeru u dojučerasnje ideale i sve se u njima tužno prelomilo. Počeli su oni točiti suze pokajničke, pisati crnu i tmurnu poeziju. A to je, ako nemamo ništa protiv toga, nastavak hrvatske tragedije, koja još nije našla svoga umjetnika, pišca. Očaj i osjećaj nemoci zagrlio je sve emigrante, a umjetničke duše to su priznale. S narodnom tragedijom povezane su i njihove osobne tragedije. Oni su se pod tuđim nebom doduse oslobodili prejakih doza nacionalističkih pilula i pokušali ući u sebe, u svoje nutrine (kao Zvonimir Katalinić), duhovno se ojačati i nekako izdržati nostalgiju za domovinom, no tragedija nije prestala; ona se kod ovih ljudi pojavila u drugim oblicima. Mnogi su izgubili vjeru u bilo kakav zemaljski red, pa se pokajnički obraćaju vanzemaljskom životu: Bogu, božanskom redu, visokim idejama. U emigraciji je tako napisano mnogo nabožnih pjesama, što spada u svjetlu točku ovih patnika. (S njihovom sudbinom povezane su sudbine i mnogih od nas, koji smo u ratu bili djeca, a kad smo odrasli, novu stvarnost kod kuće nismo htjeli bez rezerve priznati i akceptirati. A ništa nije teže nego ljudima to dokazati. Zato su naše sudbine još uvijek neuvjerljive).

Ljudi su se počeli svoga Poglavnika odricati odmah poslije rata. Neki su se kasnije vratili pokajnički natrag, natrag k svome Poglavniku. To je bio Antun Bonifacić, pjesnik i mislilac.

Tipičan primjer "otpadništva" je slučaj profesora Vinka Nikolića, urednika najuglednijeg savremenog hrvatskog časopisa - Hrvatske Revije. Vinko Nikolić, bivši "dvorski pjesnik", najednom se odriče "ustaštva" i po svojem kulturno-prosvjetnom radu postaje jedna od najuglednijih ličnosti u hrvatskoj političkoj emigraciji. Vjerni Poglavnikovi sljedbenici zato mu se sadistički rugaju i netko ga nazvao "komunističkim agentom", a Hrvatsku Reviju "hrvatskom sramotom". Marljiviji Vinko Nikolić okupio je oko "svoje" Revije skoro sve ljude od pera i znacaja. U Reviji su tako suradjivali i: kipar Ivan Mestrovic, slikar Jozo Kljakovic (zivi u Rimu, siromašno i napušta ga vid), publicista Bogdan Radica i dr. I razvitak pjesništva možemo pratiti u Reviji, koja izlazi četiri put godišnje.

Plać za domovinom i nostalgija su važne karakteristike ovih pjesama, koje nisu uvijek pjesnički dotjerane. Kao da ljudi drže više do ideje nego do forme. Nostalgicne i mracne pjesme piše i pjesnik Vinko Nikolić. On je tako napisao pjesmu Povratak (Hrvatska Revija, ozujak - 1960.), u kojoj nam sije nihilizam, jer smo na ladji, "što nema luke" i sto "plovi do prve oluje". Evo teksta:

POVRATAK? Nema povratka, dušo,
sve je već mrtvo, što zvali smo svojim.

Naša je zemlja bila ko nevjesta lijepa
u ono mrtvo proljeće.

Naša je zemlja u svako proljeće lijepa.

Naše jedino proljeće davno je ocvalo.

Nitko nas ne može vratiti na stare staze.

Netko je izbrisao tragove naših stopa
s posljednjeg puta,
strasnoga bijega:

Tko će nam putokaz podići
za putove novoga povratka?

Nema povratka, dušo,
jer mladosti više nema,
sve snage naše zauvijek umiru.

Za plavetnilo rodnoga neba oslijepile su oči,
za melodije našega mora gluhe su usi naše,
za grebene naše zemlje noge naše su tromе,
sa stapom bi zapele o svaku skrapu.

Umrļa duša je naša
za noći krcate zvijezdama.

Tko će čarobnost dati mjesečevu sjaju,
kad staro je srce naše?

Mi smo, dušo, beskrajno umorni.
Život nas je umorio,
i gorke nostalgije
po tuđim zemljama.

Tijelo ne bi podnijelo žege našega sunca,
naše su tijelo godine izoblicile.

Hrapava našu su grla za nove podoknice:
pjesma u rodnome kraju
zvuci ko razbijeno zvono.

Mrtvi su drugovi stari,
što smo zajedno voljeli mladost:
u sebi ljubili njih, u njima sebe.

Ljepotu smo u sebi nosili,
jer mladost naša bila je lijepa,
jer mladost naša bila je cvijeće proljetno:
dušom su našom pjevali slavuji.

...
Mladost je naša u nepovrat otišla.
Život nas zauvijek nestaje,
on će se skoro ugasiti.

Mi smo na ladji, što nema luke,
plovi do prve oluje.

Ne znam, zašto se ta pjesma zove POVRATAK. Jer u njoj nema povratka, u njoj se umire u tuđini i tone u more. U njoj nema nikakve perspektive, pa ni emigrantske. Nikolić se ni u jednom svom atomu nije oslobodio od tragedije i ne zna, gdje je izlaz iz ove dileme i emigrantskog paradoksa. Ovakav pesimizam susrećemo kod mnogih emigranata, pa im ova sentimentalna pjesma može služiti kao himna. Sve to nije tako, kako nam pjesnik iznosi. Naša je zemlja, usprkos Bleiburga i modernog barbariziranja naroda, usprkos toga što nas ne shvaćaju i što se naše patniške duše guse u osjećajima gada i nemoći, još uvijek lijepa kao što je bila onog davnog dana, kad su naši praoci prvi put ugledali ljepotu Jadrana; ona je lijepa kao što je bila onog proljeća (1941.), kad je narod osjećao svoj najveći historijski zaokret i duhovni i politički preporod, kad se mislilo, da su Hrvati izvojevali svoju historijsku misao. Jer život je i danas napet, a blago naše Zemlje neiscrпно. Rastu gradovi, cvate umjetnost u novim dimenzijama, pisci pišu novu literaturu, podižu se tvornice i centrale, a naći će se i oni, koji će pomoći, da naše ime ne izumre, nego da se snađe i prilagodi novim uslovima vremena. Putova ima mnogo. I svi nas zovu, jer svi su otvoreni. Nikolić znade, da je njegova generacija u emigraciji sve izgubila i da se nema više čemu nadati. Ovo je iskreno "priznanje", zato ga cijenimo. Draže nam je da "starci" ovako govore, nego da nas hrane nekakvim otrcanim, praznim i demonskim frazama. Naši hrvatski demoni idu nam na živce, jer nemaju smjelosti. Mnogi moji vršnjaci i kolege ne će se s tim složiti, ali i oni bi trebali koji put otvoreno i bez srama priznati, da su bez originalnih ideja i da skoro sve ono što govore jednostavno kopiraju (i ponavljaju) od drugih i da još uvijek pravo ne znaju - s kime i kako. Mislim na mnoge tridesetgodisnjake u emigraciji, koji se trude da iz sebe nešto načine. Nikolić u svom neslavnom Povratku bilježi sentimentalne osjećaje svojih kolega i drugih "staraca", kojima je njihovo "jedino proljeće davno ocvalo". Zar nisu mnogi hrvatski duhovi ostavili svoje umorne kosti pod tuđim nebom? Pjesnik Ljubo Wiesner umro je prije 11 godina u Rimu, dr. Vinko Krišković umro je 1952. u Zürichu, prošle godine ubio se pjesnik Viktor Vida. Nedavno je umro genij Ivan Mestrović. Ovo je samo nekoliko imena. Broj bi bio jako veliki, kad bi sve nabrojili. Nikolić je u ovoj svojoj pesimističkoj pjesmi izrekao opću našu situaciju. Čim se više bavimo našom emigracijom, tim nam je očevidnija činjenica, da je čitava ta emigracija jedan veliki paradoks i mitez, gmiže bez hrane i izgleda za rast. Tu istu misao, da nema povratka u dane radosti i dane mladosti, izrekao je i pjesnik Antun Nizeteo u pjesmi JER SE JA NE NADAM IKAD VIŠE VRATITI (Hrvatska Revija, prosinac - 1960.)

... O, Progonstvo!

Štape!

Novo radjanje,

Kratkoyjeko postojanje,

Nepomična medjo -

O, Progonstvo,

Jer se ja ne nadam ikad više vratiti,

....

Kao treći primjer crnog pesimizma navodim pjesmu OTROVANE LOKVE od samoubojice profesora Viktora Vide (Hrvatska Revija, lipanj - 1960.)

Evo i ljeta

u gradu gnjilih trava,

iskidanih, vrelih, tuznih sanja. i ograda sveučilista.

Obidjoh jučer Viamonte:

otopio se i onaj stari zid

Agava je gorjela u tisuću plami-
caka.

Onda je oblak zastro sunce
i rijeka grunu kaljužom
zelenih zmijurina
između klobučaka nafte.

Nije teško umrijeti.
Tesko je živjeti:
lomiti se na asfaltu.
Ući mamuran
u večer praznih soba.
Na golim zidovima
mrlje briljatina u visini glave.

A smrt - sretnoga li hipa!
Kao kad zadješ iza ugla
i gledaš:
Pa tog sam čovjeka
baš tu
u davna doba sreo.
Ista leptirica leprša iznad ra-
mena.

Pokojni u prvoj noći suočenja
grohotom se smiju,
da su bili nasamareni životom.

Dan bijaše bakren,
sparan, umirući.
Poslao si vijavicu sunca,
da me smuti.
Kad krenuh podzemnim kanalom,
spazih te u dnu, na drugoj stra-
ni:
Izrastao si u staklen perivoj.

Lokve! To je ta kaljuža, u kojoj se kupamo, utapamo i smrtnički dišemo. Sve je oko nas otrovano, a najviše u nama samima. Sve je to sumorno i opasno, gdje se kupu naša duša. Ova crna lirika, puna finoće i sentimentalnosti, ima svoje uzroke u emigrantskoj neizvjenosti. Svijet nas je jako ponizio. Za čuditi se je, da nema više samoubojica. Vidina smrt doduše nije herojska, ona je kukavička, jer je teže živjeti nego umrijeti, kako sam Vidu kaže. Ali kad reakcionari zavladaju svijetom (sto je slučaj u našoj domovini), tada se mnogi republikanac i idealista ubije. Čemu živjeti, kad je taj život izgubio svaku vrijednost i kad je čovjekovu dušu pokrio oblaci zastoja! Naša duhovna avantura svršava uvijek tragično. Nema u nama veselja, smijeh je izobličen. Svi naši koraci teški su i bolesni. Misli su opasne i stalno na rubu provalije i revolta, i onda, kad žele biti odraz našeg duhovnog sjaja i zrelosti. Jer dani su naši bakreni, sparni i umirući. A Bog je daleko, jako daleko. Sretan onaj, tko osjeća i naslućuje njegov sjaj. Ali Vidin se duh smutio i on nije umro u milosti. Vidina smrt, to je smrt prokletog patnika i treba se pomoliti za njegovu dušu.

Gornjim člankom želio sam našim čitaocima ukazati na "nepovratični" aspekt naše izbjegličke poezije. U tu svrhu mogle bi se citirati i druge pjesme i drugi autori. To pomanjkanje vjere u život je, uostalom, simbol naše sramote i našeg pada. Takve bi nas patnje trebale
STJEPAN SULEK

I onda zagazih u otrovane lokve.

Zavedeni znamo biti tako
prividom božanstva iz olovna trnja
iza zahrdjala zburja
udarcima zrake među oči.

Zasjeniš vedre noći
a tražiš, a istes
danak odgovornosti.

Svejedno:
ne progoniš beskrajno
prastas. Poigravajući se
niz stramputicu zebnja.

Tako živim srećom stradalnika.

Za me nisi umro
i ja se u kam sručen nikad ne
pretvorih.

Ovo je kopno produženje
usnulih, divnih mora.

Gdje si? Da uneseš malo stege
u ovu zbrku krvi i htijenja:
sitnu krijesnicu
u pokošenu travu.

Noćas si bio skriven
iza hladno vedrih zvijezda.
Ništa se od tebe nije vidjelo,
samo ti se naslućivao sjaj.

Skroviti Bože!

NEMIRI DUŠE

TREBAŠ ŽIVJETI

Na obali silnog mora
mlad al nemoćan stojim čovjek.
Oci moje gledaju divnu borbu
valova snaznih.

Borba!

Čuju se krici trapljenih duša
utopljenih u dubine
neznalog svijeta.

I moje duše grijesi viču
u beskrajinim valovima
duboke žalosti.

Na horizontu zapada sunce
i gubi toplinu svoju.

I moje će sunce
izgubiti toplinu
izgubiti svijetlo svoje
izgubiti život.

Al čitava narav
fizičkih dimenzija mojih
krici za životom:

"Mlad si još, trebaš živjeti".

OSTANI!

Na jednu riječ još
i jedan pogled
a onda, draga
zbogom!

Na cigaretu jednu
i jednu čašu vina
a onda, družo
zbogom!

Ostani!

Na vrijeme doći ćeš
u samocu svoje duše.

DOK TE BUDE

povuci
se u sebe
u dubine svoga ništa

sakri tuge
bol i čežnje
da ih možda
ne požderu vuci

sam ćeš biti

sam ćeš biti
dok te bude

POSLJEDNJA VRATA

Na prva je kucao vrata,
otvorio nije niko.

Kucao je
dva

tri

deset

tucet puta -

Otvorio nije niko.

Kucao je

na druga

treća

peta

deseta ...

I ostao je sam!

Sam?

Svoje ima boli

svoje patnje

jade

tuge

nade

čežnje...čežnje

Na posljednja kuca vrata.

Ne žiblje se niko.

Al ovaj put on se ne da.

Dosta neka bude

uzaludnih lutanja

i dana bez jela

i noći bez stelje

i zora bez svijetla

i srca bez ljubavi.

Tvrdo zgrabi kvaku

i zadnja se vrata otvore -

a crni revolver padne

na zemlju krvavu.

IPAK

u morsku dubinu
utopljena duša
toliko plače

pomoći nema

nema ni zore

kako je sama

bez ikakve nade

ne može mrijeti

ne može živjeti

a toliko trpjeti

VLADIMIR VUKOVIĆ

P I S C I R E V O L T A

Kako nemam, kako rekoh, glavnog cilja, mene pokreću najtrivijalnije stvari.

Ivan Slamnig

"Mi stalno živimo u nečemu između." Uzdahnuo je: "Htio bih živjeti bez tog između!" Sve stare težine u njemu postaju još teže.

Krsto Špoljar

Jer sam sada znao da mora postojati negdje, drukčiji život od ovoga, ne bolji, ne ljepši, nego samo drukčiji, i da ga se usprkos svemu može dostići. Makar se sve urotilo protiv čovjeka, uskovitlalo protiv njega mracne sile noći, opkolilo ga i savijalo poput trske, makar sve ovo bilo pakao, ipak se samo u takvom svijetu rađa čovjek, u takvom svijetu živi. I predamnom se, preko tamnog nemirnog mora, pružilo beskrajno vrijeme, u kojem mi je bilo moguće sve, što je čovjeku moguće; preda mnoštvu je bilo hiljadu putova i načina da promijenim život.

Antun Šoljan

(U ovom članku spominjem samo tri imena, tri najprominentnija mlada književna imena. U skupinu pisaca revolta spadaju i drugi mladi hrvatski autori. Njih ne spominjem, budući da nisam pročitao sve njihove radove. - Svrha ovakvih članaka je, da se što više ljudi upozna s novim strujanjima i novim vjetrom u duhovnom i kulturnom životu našeg naroda u domovini. "Novi" kulturni duh nije prisutan samo u glavnom gradu Hrvatske, već i u Beogradu i Ljubljani (mnogo više nego u Zagrebu). U Jugoslaviji imade više kulturnih i nacionalnih centara, svaka nacija ima svoj vlastiti. I svaka je nacija "zaljubljena" u svoje vlastite historijske i savremene tekovine, pa se zato i trudi, da ih sačuva, dalje dotjeruje i usavršuje, kako se ne bi izgubile, utopile u barbarskoj oluji, koja je nemilosrdna prema slabima. Suprotstaviti se kolektivnom duhu i nivelaciji ličnosti, revoltirati protiv necovječnosti, spada u najzaslužniju zadaću "unutrašnje emigracije").

Tragična fizionomija pojedinih lica u početničkim proznim djelima mladih hrvatskih pisaca nije slučajna i jedino produkt maste. Ta tragika je glavna oznaka velikog dijela mladih ljudi. Pisaci žele fiksirati mladog čovjeka, onakvog kakav on je, individua, njegovu ogorčenu i slatko-bolnu nutrinu, njegov individualni revolt za pravo da čovjek bude individualist, njegove napore da shvati svijet i sebe i da se snadje, onako kako odgovara njegovim individualističkim nazorima, koji ne podnose političke kontrole i diktata. Zato je u tim knjigama odnos prema komunističkom društvu

problematičan, negativan. Oni, koji se osjećaju prevarenim, izdanim, ugroženim i poniženim, valjaju se u svojoj nemoći kao kronični i neizlječivi bolesnici. Gdje će svršiti nagrizene buntovničke egzistencije, kakve opisuje, toplo i s puno ljudskosti, Antun Šoljan u svojoj knjizi IZDAJICE? Njegovi junaci, individualisti, puno piju alkohol i izoliraju se u svoje "klape". Izdajice su oni, koji izdaju principe svoje "klape", društva. Šoljan naslovom Izdajice (tako se zove treća priča u Izdajicama) želi prizvati u svijest citaoaca popularnu narodnu poslovicu "Tko nas izda, taj je ... izdajica". A lića iz Špoljarevog romana MIRNO PODNEBLJE sva su ređom nimfomanke i erotomani. Spolno uživanje je skoro jedina stvar, što je u tim mladim ljudima preostalo. (To je ipak još uvijek bolje nego da omladinu uhvati letargija!) Bože moj! koliko tuge, koliko slatko-bolnog doživljavanja i proživljavanja svijeta i sebe, koliko malo radosti! U Šoljanovoj knjizi Izdajice (a tako i u Mirnom podneblju Krste Špoljara) nijedna žena nije normalna. To su histerične djevojke i tragične. Život ih je takvima načinio. Nisu one krive, da su njihove duše kao rusevine, da su nesretne i zaplakane, da se opijaju i da nisu stabilne. Za citaoce želim odmah prepisati pismo mlade žene Bebe svome prijatelju Mogoreviću, glavnom junaku u Izdajicama, izoliranom nesretniku, koji ne može naći svoje mjesto u savremenom društvu i koji je predesponiran da svrši kao "religiozni mračnjak". Ovo se pismo nalazi na kraju knjige, a iz njega se jasno vidi duhovni habitus "danasnje" mlade žene. Nemojte se zgražati. Da mlada žena baš ovako misli i osjeća, nije to produkt piščeve maste, nego upravo karakterističan primjer za jedan dio mladih ljudi.

Dragi Mogore!

Čula sam da si mi nakon izlaska iz bolnice telefonirao. Žao mi je što nisam bila kod kuće, ali možda je bolje da se nismo vidjeli. Ne znam da li su ti moji rekli, ali kako je to za mene još uvijek velika novost, saopćit ću ti je kao novost: udala sam se. Ne znam što me je spopalo, ali nekako nisam vidjela drugog izlaza.

Uglavnom ispalo je bolje nego sam mislila. Udala sam se za onog crvenokosog idiota (zovem se sada Freienfeld - užas!), kojeg se valjda sjecas iz Glazbenog, onog s naočarima - govorio si za njega da je mило mamino dijete i sl. Potpuno je uvjeren, da su moje osnovne ambicije - frizider i auto! Cijeli dan radi kao pas, pa kad dodje kući ne pruža mi ni najmanji otpor - motam ga oko malog prsta.

Otkrila sam da mi se strašno svidja komandirati: kad kupi auto natjerat ću ga da kupuje krzna ili perzijske tepihe, svejedno. Kad me zgrabe one moje mušice, znaš, najveće mi je zadovoljstvo da ga iz dana u dan grizem i podbadam (šta ćeš, kad se dosadjujem!).

K nama dolaze uglavnom njegovi kolege, koji su kao i on, što bi ti rekao, dečki iz boljih kuća, mlakonje, ne usuđuju se maknuti ni milimetar s crte, tako da o nekoj zabavi ili običnom promiskuitetu nema govora. Sve skupa prilično slinavo.

Odlučila sam da ga nagovorim da napravimo dijete, ako je u stanju. To će možda biti kakvo takvo rješenje. Nadam se samo da ne će biti crvenokoso.

Ovih dana posjetio me Aldo, i moj mu je muž gotovo zatvorio vrata pred nosom: izgledao je kao prosjak. Došao je da mi javi datum Krzljakovog sprovoda - valjda ti je neko pisao o Krzljaku! Ubio se prije dva tjedna, i dugo se nije moglo ustanoviti da li slučajno ili namjerno, pa su ga pokopali tek sada. Aldo se držao prilično hladno prema meni, možes misliti. Pricao mi je da se i tebi vrte po glavi, neke lude mušice, nakon što si izišao iz bolnice. Misli da ćeš svršiti kao nekakav religiozni mračnjak. Preporučujem ti, da se oženiš: kud svi Turci, tud i ćelavi Mujo.

Čuk me mrzi. Vidjala sam ga tu i tamo, posljednji put na mom vjenčanju, gdje se posvajao s mojim muzem i s polovinom gostiju. Znaš ti njega. Moj ga zakoniti ne može smisliti. Inače, pretvorio se u pravog kavanskog cinika, loce kao zvijer, i svi pričaju da u posljednje vrijeme očajno lose slika.

Vidiš, kako sam se razblebetala: nemam s kime progovoriti kakvu ljudsku riječ. Kad mislim na tebe postajem pomalo sentimentalna - ali nekako mi izgleda da je sve ono što smo zajedno proživjeli bilo tako davno.

Cijelo naše društvo se raspalo, i koliko god ga se katkada zaželim, znam da se ne bi više nikako moglo složiti. Nešto nas je razbačalo kao pljevu. Mi sami, možda.

Možda je tako s cijelom našom generacijom, možda sa svim ljudima uopće.

Katkada se pitam tko je od nas kriv? Jesmo li svi mi izdajice, kako je Čuk govorio? Ili se tu radi o stvarima, koje naprosto tako idu.....

Čula sam da ti poslovi idu dobro, i da mlatiš pare naveliko. Naravno, kao uvijek, savršeno mi je nejasno cime se baviš: akviziter oglasa, je li? Ili naprosto svercas, kao nekad? Nadam se svakako, da si se ostavio onih glupih ideja, da pišes. Nije to za nas.

Javi mi se ipak jednom, kad ti bude zgodno. Nemoj me prezirati i nemoj misliti da sam zaboravila sve što je bilo. Tvoja Beba.

Dok je Šoljan sa svojim junacima jako povezan, Špoljar u svojem Mirnom podneblju opisuje svoje nemirne figure, prokletnike i nesretne egzistencije, kao nezainteresirani promatrač, a to njegovo "mirno podneblje" je savremeno podneblje grada Zagreba, podneblje predgradja, prostitucije, krijumčarenja, socijalne bijede, krađe, podneblje zagrebackih frajera i barova, podneblje zagrebackog polusvijeta. Čovjek se još više osjeća nesretan kad to čita, jer i tu se ljudi (studenti, zurnalisti, krijumčari, bivši domobranski vojnici, žene, prostitutke, boksači, tati i dr.) kreću u zatvorenom krugu svoje nemoći i stalne duhovne neizvjenosti, bez Boga i bilo kakvih ideala. Svi ti njegovi mladi i stari junaci misle samo na to, kako da se nakako probiju, kako da dođu do novaca i s kime da slijedeće noći spavaju. Te bi ljude možda mogla spasiti neka ideja, a ne seks i alkohol. Praktično držanje tih ljudi spada u polusvijet. Lica nemaju prave i sredjene obitelji, žive slobodno i raspusteno. Majka od Mile je prostitutka, pa kako bi mogla kćerka, Mila, biti sretna? Vesna dolazi iz najsiromasnijih obiteljskih odnosa i silom bi htjela postati nekakva dama, a jadnica to želi postignuti mehodama, kakvim se služe prostitutke. Vara muža svoga, sofera i bivšeg domobrana, i htjela bi doći u neko "više" društvo.

Tko može spasiti ove izgubljene, nagrižene i problematične egzistencije? Revolucija? Revolucija - ali kakva i u ime čega? Netko mi je pričao, da se u zadnjim godinama oko dušobrižnika sve više i više vrte deformirane egzistencije, dok se ono, što hoće biti ugledno, što je ugledno, kreće u granicama i normama komunističke partije. Prije rata našli su nihilisti i cinici svoj spaš u komunističkom pokretu i revoluciji. Sumnjam da bi to bilo rješenje i za današnjeg "nihilistu", pa ni onda ne, ako predstavnici vlasti ne bi bili komunisti, već samo privilegirani ljudi, koji se iz taktičkih razloga još služe marksističkom terminologijom, da bi na taj način i dalje mogli pripadati vladajućoj i privilegiranoj klasi (novoj klasi). Komunizam nas je prerano razočarao i doveo do stanja otvorenog očaja. Ili se to desilo zato, što nismo imali prilike do kraja iskusi ti onaj staljinistički tip komunizma, ili barem neki drugi tip, istinitiji

i pravedniji?? Ili se to desilo zato, što nam se otvorio put prema Zapadu i što smo se iznenada našli "između"? Dodir sa Zapadom načinio nas je još više nesretnim, ali je time porasla odgovornost prema sebi samima. Barkovićev Sven-maturant, slikar i nezainteresirani malodusnik postao je za vrijeme rata borac revolucije i nije se plašio smrti i bomba. Prije svoga opredjeljenja ovako je mislio: "Trebalo bi preispitati: što ja zapravo hoću? Dokle sam stigao na putu za ili protiv nekih ideala? I na koncu, da li sam ja uopće na nečijoj strani? Pokušavam naći odgovor. Koje li ironije! Zbog ljudske bijede zamrzio sam u korijenu svaki pokušaj opredjeljivanja.." Ovaj se momak kasnije ipak opredjelio za komunističku revoluciju. Kamo će se opredjeliti danasnji mladić, malodusnik, nesretnik, nihilista i cinik? Bilo bi odviše smjelo na to pitanje dati bilo kakav odgovor. Šoljan svoj roman završava time, da njegov glavni junak Mogorović jasno osjeća, da ima hiljadu putova i načina, da se promijeni život. A to je optimistička misao. Vazno je, da se uvidja, da postoji više putova i da svaki čovjek ima pravo da ide svojim vlastitim putem. Svi su putovi otvoreni. To vrijedi i za sve nas, koji smo rastrkani po svijetu i tražimo naš put, da se spasimo i da ne lutamo kao izgubljeni sinovi. S tim u vezi, želim usporediti situaciju prije rata s našom. Prije rata je susret s komunističkim pokretom bio spasavajući i optimistički doživljaj za pojedinca, individualca, nihilista. To je bio u onom korumpiranom političkom i nacionalnom smradu veliki doživljaj za pojedinca, jer se od komunizma nije očekivalo samo vlastito rješenje nego i rješenje nacionalnih i socijalnih problema. Danas kod nas ljude više ne zanima komunizam, kao što je to bio nekad slučaj. Danas kao da je ponovni susret s kršćanstvom i ostalim pokretima, koje ne zastupa režimska ideologija, najveći doživljaj za "izgubljene ovcice".

Naročita novost u savremenoj hrvatskoj literaturi je knjiga NEPRIJATELJ od Ivana Slamniga, pjesnika i prevodioca sa stranih jezika. Ni kod njega nema harmonije života, on je možda najtragičnija ličnost u mladoj hrvatskoj literaturi. Tragično i promašeno doživljavanje svijeta primjećuje se skoro kod svih njegovih priča u Neprijatelju. Neprijatelj se zove prva novela u knjizi, a obradjuje ratnu tematiku, dok ostale priče pričaju o životu nove generacije poslije rata. Njegova je proza naročito po tome zanimljiva, što je gola, kratka, jednostavna, što junaci govore u prvom licu i što je svuda prisutan zagrebacki satrovacki jezik (to vrijedi i za Šoljanovu i Špoljarovu prozu - naime zagrebacki zargon) i što je Slamnig kod nas predstavnik kratke priče ili "short story". (Ima i "long short story" - duga kratka priča, predstavnici: Hemingway, Camus i dr.). Slamnig je, sa svojim unutrašnjim monologom, kao neki duhovni akrobat i bavi se ironijom i samoironijom kao obranom. Miroslav Šižel napisao je u njemu u svom članku U TRAZENJU NOVIH PUTOVA (Književnik 10, 1960.) među ostalim i ovo: "Čitava Slamnigova proza je snažan zahvat u suvremenost danasnjeg čovjeka, ali ne zahvat u ime društva, već zahvat samo u ime Slamnigovog vlastitog "ja"... Ima u tome nečeg narcisoidnog, kako to kaže Cvitan - samo što se na toj tvrdnji ne može stati, kad je riječ o Slamnigovoj prozi. Nije to samo narcisoidnost, niti je to samo ironiziranje s visoka, poigravanje s čitaocem, već je to sve zapravo mnogo tragičnije. To nije ironija, koja bi značila stav nekog tko je jači od života, već je to više osjećaj manje vrijednosti, kome je ironija ostala jedino oružje u obrani od života... Slamnigova proza, unatoč tome što nas oblikom i obradom često podsjeća na kratku novelu, poznatu nam iz suvremene američke književnosti, zapravo razbija tradicionalne forme književnih vrsta, ona je u punom smislu riječi moderna i nova..."

Sigurno će se naći dosta ljudi, koji će tu literaturu jednostavno odbaciti kao otrov, kojim se ne mogu opajati buduće hrvatske generacije. To bi mogli kazati "zapadnjaci", koji i sami ne znaju, što ima novog na Zapadu i kakvim se problemima tu autori bave. A da se ova knjizevnost prema režimu odnosi ipak lojalno, nije nikakvo zlo i nesreća. Kao što nije nesreća, da naši seoski momci, kad dodju u armiju, najedamput počnu razmišljati o životu i narodu. Nije to tako vazno, što se oni iz armije vraćaju kao lojalni i "svijesni" građani i što počnu nekako sumnivo gledati svoje "stare" roditelje. Jer ovi će momci i dalje razmišljati. Pa evo vam evolucije cijelog naroda, nove generacije. Vazno je, da čovjek u svom životu jedamput počne o nečemu razmišljati, jer tada se više ne može zaustaviti njegov duhovni proces. To što mi danas proživljamo, mora biti samo prolazna forma, most ka nečemu novom. Da bi se čovjek opet smirio, treba stvoriti novi projekt, nove norme, koje ne će vrijediti 10 ili 20 godina, nego budućih hiljadu godina. Komunizam je most, koji vodi u neizvjesnost, a kad će nam biti neizvjesnosti i duhovne praznine dosta, kad će taj komunizam svima doći na živce, tada ćemo ga srušiti, ako ne milom a onda revolucijom. Lektira navedenih i drugih sličnih knjiga (romana, analiza, filozofskih studija) u čovjeku automatski usadjuje revolucionarne asocijacije, potrebu otvorenog revolta.

...

Naša se generacija polako uzdigla iz takozvane "proleterske kulture". Mladi čovjek, "novi tip", prezreo je onaj kolektivni MI i želi biti JA, slobodan i samostalan. Ali ova njegovu unutrašnju slobodu još ne možemo pravo definirati, ona se kreće na granici anarhije i ništice. Takav čovjek živi u stalnoj neizvjesnosti i nije u stanju stvoriti neku odluku, on je bez duhovne ozbiljnosti, labilan je, cinican i ekstremni individualista. Kao takav može jednom postati opasan za društvo, jer bi se sutra lako mogao pretvoriti u diktatora ili obožavatelja neke stare ili nove diktature. On još uvijek živi sa svojom iluzijom i ne želi se odreći svoje individualističke egzistencije. Mladi čovjek koleba između više ekstremnih struja, pa u njemu nastaju konflikti i napetosti. On tako živi dvostrukim životom i ni jedan ga nezadovoljava, jer stalno mora živjeti "između", kako osjeća Stanislav u Špoljarovom Mirnom podneblju. I zato, premda se ističe posebnim stilom i fizionomijom, ne pokazuje taj tip nikakve političke aktivnosti, niti nije spreman saslušati svoje kolege - "političare" i "zanesenjake". Ali ako u dnevnom životu omladinac ostro protestira, i to ne sa stanovista ekstremnog individualizma i cinizma, kad se povrijedi njegova osoba i ličnost, i ako su danas mladi autori na djelu, da u mladom čovjeku iznova otkriju ličnost, častu i čovjeka kao nosioca kulturnih i općeljudskih vrijednosti, koji poštuva tradiciju i djelo otaca, onda ne trebamo biti pesimisti i malodusnici.

STJEPAN ŠULEK

POPIS DJELA NAVEDENIH PISACA

ANTUN ŠOLJAN:

Na rubu svijeta (pjesme, 1956), Izvan fokusa (pjesme, 1958), Specijalni izaslanici (novele, 1957), Izdajice (1961).

KRSTO ŠPOLJAR:

Ja jučerašnji (pjesme, 1954), Porodica harlekina (pjesme, 1956), Brod čeka do sutra (pripovijesti, 1958), Mirno podneblje (1960).

IVAN SLAMNIG:

Aleja poslije svečanosti (pjesme, 1956), Odron, 1956), Neprijatelj (1959). Neki prijevodi u zajednici sa Šoljanom.

U prošlom broju Glasa bavio sam se u članku "Glas i narod ili problemi pučkoga stila" nešto i modernom književnošću. Pri tom sam pokazao, da mnoga književna djela, naročito pjesme, ne cijenu jednostavnost i logičnu jasnoću. U tom se zrcali rastrzani i komplicirani moderni život. Napomenuo sam i to, da ni obične priče ili povijeske za dicitu nisu nikada sastavna na osnovi čiste matematične logike. Umjetnost i matematika su naime dvi različne stvari.

Već prilikom pisanja onoga članka imao sam namjeru, da prevodim neke komade osobito napredne moderne proze. Međutim sam dolučio, da ne ću poseći za ono, ča je jako teško, nego ča se lažlje čita. I tako sam prevodio u naše narječje slijedeću priču od Erne Wobik, ka potresno slika posjet smrti.

Erna Wobik, po podrijetlu Slovenkinja, pripada k bogatstvu mladomu literarnomu naraštaju te u književnosti tako bogate Koruške zemlje. U svojem "baroknom nadrealizmu" stoji nje proza po mišljenju pjesnika Wielanda Schmieda pod uplivom pjesnika M.C. Artmanna. Ipak su nje priče za mnogo toplije i prijatnije. U nji se živo na osobit način skupa splete realnost života sa snagom jezika, izražaja i fantazije.

Črni jahač

Tamo doli kod potoka uz vrbe stala je jedna drivena kuća. U njoj je stanovala jedna divojčica s nje starom majkom. Oko stana biše jedan velik vrt. U toga je sadila divojka mnogo cvijeća, ko je nedilju prodavala uz sajmeni zdenac. Za novac kupila je svojoj majki čarape i papuče (kućne cipele), kadagod i jednu bocu vina ili još i novu pratež. A konačno bijelo velo (šlar) za nje mrtvačku škrinju.

Tada biše divojka sama. Sidila je u malenoj kući i proplakala mnoge dane. Ali vani u vrtu počelo je rasti čudno cvijeće, ko je imalo tako duge stabljike, da je gledalo preko krova. No divojka se je plakala još uvijek i nije znala ništa o tom, ča se je godalo u vrtu.

Nekoga dana jahao je jedan konjanik u črnoj prateži mimo kuće. On je vidio čudno cvijeće, zaustavio konja i stupio u ubogu kuću. "Dobar dan, divojko, i ne plači se! Bolje mi prodaj cvijeće iznad krova." Divojka se je žesnula i prestrašeno gledala konjanika. Ona je znala samo nekoliko riči jecati, ar je bio mladić lip, još nikad nije vidila lipšega.

I on je opet rekao: "Divojko, prodaj mi čudno cvijeće, ko viri (gleda) iznad krova". No ona je rekla, da sigurno ima cvijeća u vrtu, ali drugoga nima.

"Hodi dakle i vidi sama! Ja mislim, bolje bi bilo, da poričeš svoje cvijeće, nego li da neprestano oplakuješ svoju majku".

Pada je divojka digla ušesa i mislila pri sebi, odakle on more to znati, premda ga nisam još vidila nikad. Ali nije pitala ništa. No kad su stupili u vrt, zaobličila je najvećim presenećenjem najčudnije cvijeće. Jedno biše tako veliko, da je gledalo prik krova malene kuće.

Tudjinac je išao po vrtu i iskao najlipše cvijete. Konačno je pokazao na jednu rastlinu, ka je nosila svoj cvijet prik krova.

Sada je išla divojka gori, odrizala cvijet i bacila ga u velikom zamahu mladiću u krilo. Na njegovom licu pojavio se je posmih. To je vidila divojka i nje srce se je napunilo ljubavom.

Vani pred lesom počeo je vranac nastati nemiran. Mladić je hitro zec svoj cvijet, hitio divojki torbicu zlatih i brzo odjahao.

No u vrtu rasao je odrizani cvijet iznova iz zemlje. Dnevno je odsle išla divojka opet na trg k zdencu i kad je odmah prodala sve cvijeće, trčala je

u vrt, odrizala novo cvijeće, ali kolikogod je ona rizala, cvijeća nastajalo je sve više i više.

Tako se je dogodilo jedamput, bilo je već kasno na večer, a divojka je si-
dila još uvijek kod zdenca i puna čežnje za mladićem hitala liste jedne rože
u vodu. Kako lipi su ti listi, mislila je u sebi i prigula se prik ruba
zdenca, da vidi, kako voda nosi lišće od rož. No na dnu zdenca zaobličila je
črljene, žute i modre vrte i ti su bili tako lipi, da je divojka doli stupila
u zdenac i kao u snu šetala se iz jednoga vrta u drugoga. Zakratko je opazila,
da je sasma sama. No bilo je tako lipo i tiho, da je išla dalje i nije misli-
la ništa... Tako je došla do jednoga vrta, u kom je cvalo isto cvijeće, kako-
vo je stalo i u nje vrtu, a šarene ptice skakale su u njem veselo od cvijeta
do cvijeta.

"Oj, kako j'lipo!" reče divojka, ter pogleda najzad na put. No onde je kle-
ćao jedan starac pak je teškom tiglom van istigla slijede nje korakov. Kako
neobično... ali mislila je možda to sliši k njegovanju lipih vrtov i išla
je dalje.

Na koncu puta stala je jedna kapela. Kad je divojka došla bliže, čula je
muziku orgulj i stupila je nutar. Kapela biše prazna, no muzika orgulj zvu-
čila je sve lipše i punije, i tako se je posadila divojka u najprviju klup
odmah kod oltara i počela je moliti... i kad je rekla amen i prekrižila se,
upamet zame, da sidi med svojom dragom majkom i črnim jahačem.

Šipkov grm

Erna Vobik. Prijevod: a.b.

Živila su negda dvoja dica, ka su se tako ljubila, da kad su se morala
jedamput razlučiti, od tuge zrasao je pod večer obadvojoi dicit Šipkov grm
iz srca, i svi ljudi, ki su to vidili, bili su dicit nenavidni zbog lipih rož,
ali nitko ne zbog njihove tuge.

SELJAK I TRAKTOR

ili

reforma našega jezika

Htio je seljak kupiti traktor. No nije imao dosta pinez.
Zato je kupio i montirao na svoja volovska kola trumbitu,
da zatrubi pužu, kad ga preveze, i zrcalo, da vidi oblak
praha, ki se zdiže za njegovimi koli.

Ovomu seljaku su spodobni oni naši "reformatori", ki
najnovije visaju padeže književnoga jezika na konac ime-
nic, ali nimadu pojma o duhu hrvatskoga jezika, jer po
švabsku mislu ter im i po švabsku tecu recenice iz pera.
a.b.